

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.95:351.82

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА
У ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯНTHE PECULIARITIES OF PRINCIPLE OF RULE OF LAW APPLICATION
IN PROCEEDING IN RELATION TO CONSIDERATION OF CITIZENS' APPEALS

Берцюх М.З.,

магістр права,

старший викладач кафедри конституційного,

адміністративного та фінансового права

Хмельницького університету управління та права

Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту такого принципу провадження щодо розгляду звернень громадян, як принцип верховенства права. Визначено його місце у системі принципів провадження щодо розгляду звернень громадян. Автор акцентує увагу на розкритті реалізації аналізованого принципу на різних стадіях.

Ключові слова: принцип, верховенство права, правозастосовча діяльність, стадія провадження, розгляд звернень громадян.

Статья посвящена освещению сущности и содержания такого принципа производства по обращениям граждан, как принцип верховенства права. Определено его место в системе принципов производства по обращениям граждан. Автор акцентирует внимание на раскрытии реализации анализируемого принципа на разных стадиях.

Ключевые слова: принцип, верховенство права, правоприменительная деятельность, стадия производства, рассмотрение обращений граждан.

The article is devoted to the nature and content of such principle of proceeding in relation to consideration of citizens' appeals as the rule of law principle. The place of the rule of law principle in the system of principles of proceeding in relation to consideration of citizens' appeals has been defined. The author focuses on revealing of the rule of law principle's realization on different stages of proceeding in relation to consideration of citizens' appeals.

Key words: principle, rule of law, law enforcement activity, stage of proceeding, consideration of citizens' appeals.

Постановка проблеми. Міжнародні нормативно-правові акти (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод) гарантують право особи на звернення. Стаття 40 Конституції України також надає усім право надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатись до органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб, які зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін.

Хаманьова Н.Ю. зазначає, що звернення є важливим джерелом інформації, корисної під час вирішення питань державного, господарського та соціально-культурного розвитку. Вони містять у собі відомості про процеси, які відбуваються в суспільстві [1, с. 127]. Звернення громадян до різних інстанцій відображає, з одного боку, їх соціальну активність, довіру до політичних інститутів держави, а з іншого – певні негативні явища, недосконалість організації розгляду звернень, прогалини в чинному законодавстві [2, с. 174].

Про актуальність дослідження розгляду звернень громадян свідчить те, що на практиці досить часто співробітники окремих органів підприємств, установ та організацій перешкоджають реалізації права на звернення, не приймаючи їх із надуманих підстав, а інколи і зовсім не пояснюючи причин. Мають місце і факти, коли звернення приймаються, але належним чином не реєструються, а під час перевірки факту звернення громадянина навіть заперечується його наявність [3, с. 135]. Іноді відмови у прийнятті звернення громадянина пов'язуються з відсутністю у ньому якихось даних, що не є обов'язковими, відповідно до ст. 5 Закону України «Про звернення громадян» [4]. Як свідчить практика, непоодинокими є випадки, коли звернення, подані громадянами, були вирішені недо-

статньо обґрунтовано, а одержані відповіді мали характер формальної відписки. Такі факти говорять про те, що звернення громадянина не вирішувалось, і він мав усі підстави подати його повторно [5, с. 82].

На думку Міняйла М.П., невиконання або неналежне виконання вимог ст. 22 Закону України «Про звернення громадян» щодо організації особистого прийому громадян (відсутність графіків особистого прийому керівниками та службовими особами, його недодержання, ухилення від прийому громадян у зручний для них час, за місцем роботи і проживання) у сукупності можна кваліфікувати як бюрократизм, елементом якого є формалізм. За сучасних умов прояви формалізму під час застосування правових норм повинні розглядатись як недодержання принципу верховенства права, який дістає все більше визнання у суспільстві і має бути пріоритетним. Висновки прокурора про те, що практика роботи зі зверненнями громадян у тому чи іншому органі не просто пов'язана з недотриманням чинного законодавства, а і є проявом бюрократизму та формалізму, дає йому підстави для порушення питання про відповідальність винних, аж до звільнення із займаних посад [6, с. 135].

Стан дослідження. Питанням розгляду звернень громадян присвячували свої наукові праці Берідзе М.Н., Бородин І.Л., Грибок І.О., Зеленина С.М., Картузова І.О., Ковальчук І.С., Котляревська Г.М., Міняйло М.П., Новіков А.В., Тарануха В.П., Сіліч І.І., Хаманьова Н.Ю., Шевченко Є.О., Шемчук В.В., Яценко В.П.. Проте вважаємо недостатньо дослідженим питання реалізації принципу верховенства права у провадженні щодо розгляду звернень громадян.

Метою статті є з'ясування місця категорії верховенства права у системі принципів провадження щодо розгляду звернень громадян, а також визначення особливостей реалізації принципу верховенства права у прова-

дженні щодо розгляду звернень громадян на різних його стадіях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинний Закон України «Про звернення громадян» не містить переліку принципів розгляду звернень громадян. Слушною є думка Нудненко Л.А. та Хаманьової Н.Ю., що саме у законі про звернення громадян повинна бути присутня стаття про принципи розгляду і вирішення звернень громадян, до яких пропонують включити: захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина; обов'язковість, своєчасність і об'єктивність розгляду звернень громадян; гласність; усунення причин, що породжують скарги; контроль за своєчасністю та якістю розгляду і вирішення звернень громадян [7, с. 9-10]. Новіков А.В. також вказує на недостатнє висвітлення в юридичній літературі та розкриття у нормативно-правових актах принципів звернень до державних органів і органів місцевого самоврядування; аналіз чинного законодавства дозволяє говорити про такі специфічні принципи, як загальність, доступність, безплатність, гласність, обов'язковість розгляду звернення, відповідальність, контроль, повноти, звітності [8, с. 48-50].

Міняйло М.П. зазначає, що правова сутність інституту права громадян на звернення базується на принципі верховенства права як основного, що визначає умови формування та діяльність правової держави стосовно забезпечення реалізації права громадян на звернення [6, с. 35]. Тарануха В.П. підкреслює, що розгляд звернень громадян є вагомою гарантією забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Він повинен базуватись на принципах: верховенства права, демократичності, гласності, гуманізму, законності, обґрунтованості та справедливості, об'єктивної істини, рівності громадян перед законом, інстанційності порядку вирішення пропозицій, заяв і скарг, відповідальності перед людиною і державою за свою діяльність, узгодження особистих прав, інтересів і обов'язків з інтересами суспільства, швидкості та безоплатності розгляду звернень громадян [9, с. 12-13].

Як вказує Грибок І.О., щодо адміністративно-процедурної діяльності в цілому та адміністративного оскарження зокрема, принцип верховенства права можна розглядати як пріоритет прав і свобод людини у діяльності органів виконавчої влади, покладення на останніх обов'язку гуманного та справедливого вирішення конкретної адміністративної справи. Разом із тим, необхідно відзначити недосконалість конструкції ст. 8 Конституції України, яка закріплює принцип верховенства права у правовій системі. Відсутність тлумачення цього принципу у тексті Конституції України, поряд із його поєднанням із нормами, які визначають Конституцію України актом, що має найвищу юридичну силу в ієрархічній системі нормативних актів в Україні, а також із положенням про те, що закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй, створює підстави для отождолення даного принципу з принципом верховенства закону [10, с. 69-70]. Проте в літературі обґрунтовано висловлюється застереження щодо отождолення вказаних принципів. Принцип верховенства закону закріплює «визначальну, провідну роль закону у правовій системі, зокрема, системі джерел права, його вищу юридичну силу щодо підзаконних нормативних актів» [11, с. 39]. Принцип верховенства права (на відміну від принципу верховенства закону) виходить за межі позитивного права і зумовлює визнання цінностей, які лежать в основі природного права, тоді як принцип верховенства закону визначає пріоритет закону (як одну із форм вираження права) у позитивному праві. Стосовно захисту прав особи в адміністративному оскарженні, то принцип верховенства права необхідно розглядати як такий, що спонукає орган (посадову чи службову особу), що здійснює провадження за скаргу, вживати всі необхідні заходи для відновлення порушених прав і свобод громадян. У цьому

проявляється практичне спрямування даного принципу, що зумовлює його реальну, практичну цінність, а не формальну декларативність, яка лише визначає аксіологічну орієнтацію суспільства [10, с. 70-71].

Берідзе М.Н. визначив загальні та спеціальні принципи провадження за зверненнями громадян в органах прокуратури. До загальних автор відносить: законність; рівність людини та громадянина перед законом і органом, що вирішує справу; об'єктивність (або матеріальна істина); ведення справи національною мовою; гласність; відповідальність за порушення правил процесу і за прийнятий акт (рішення). Особливе місце, на думку автора, займає презумпція правомірності дій та правової позиції громадянина. До числа спеціальних принципів, що забезпечують механізм провадження зі звернень громадян, належать принципи рівної відповідальності держави і громадянина, загального права на подання звернення; свободи змісту звернення; принцип комплексного підходу під час здійснення провадження зі звернень громадян; принцип повного відновлення у колишньому становищі [12, с. 15].

Ковальчук І.С., з урахуванням пропозицій інших авторів і власного бачення проблеми, визначила перелік принципів роботи зі зверненнями, до яких належать: 1) свобода, доступність і добровільність подання звернень;

2) рівноправність заявників і суб'єктів розгляду звернень у поданні доказів і аргументів; 3) презумпція обґрунтованості звернень; 4) інстанційність;

5) оперативність розгляду; 6) повнота й об'єктивність перевірок за зверненнями; 7) законність, обґрунтованість і справедливість прийнятих рішень; 8) гласність і відкритість розгляду звернень за винятками, встановленими законом; 9) гуманізм; 10) висока культура поведінки службових осіб, доброзичливе ставлення до заявників [13, с. 8].

Шевченко Є.О. підтримав пропозиції науковців щодо законодавчого закріплення таких принципів розгляду та вирішення звернень громадян: свобода подання звернення, рівноправність сторін у процесі провадження за скаргу і рівної відповідальності держави та громадян, об'єктивність, підвідомчість звернень, законність, комплексний підхід до розгляду звернень (А.П. Дворак), захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, обов'язковість, своєчасність та об'єктивність розгляду таких звернень, усунення причин, що породжують скарги, контроль за своєчасністю та якістю розгляду й вирішення звернень громадян (Л.О. Нудненко, Н.Ю. Хаманьова), а також запропонував цей перелік доповнити такими принципами, як презумпція правоти заявника, гарантованість права на звернення, повнота розгляду звернення [14, с. 8].

Отже, науковці по-різному визначають принципи провадження щодо розгляду звернень громадян. Поділяємо точку зору Міняйла М.П., Грибка І.О. та Таранухи В.П., які серед них виділяють принцип верховенства права і розкривають його значимість. На нашу думку, принципи розгляду звернень громадян повинні бути закріплені в законі. Основоположним вважаємо принцип верховенства права, який взаємозв'язаний з іншими, що разом складають систему принципів провадження щодо розгляду звернень громадян. Порушення цього принципу під час розгляду звернень громадян призводить до порушень прав особи та прийняття неправомірних рішень суб'єктом, який розглядав звернення.

Вважаємо, що принцип верховенства права знаходить своє відображення на всіх етапах провадження щодо розгляду звернень громадян. Тому розглянемо спочатку ці стадії. Тарануха В.П. виділяє серед них такі: 1) розгляд звернень громадян – включає наступні процедурні дії: реєстрацію; ознайомлення зі змістом; направлення в інстанцію, компетентну вирішити дане звернення громадян; 2) вирішення – розпочинається з визначення суті проблеми, потім здійснюється збір інформації, висунення гіпотези (попереднього рішення, що приймається на основі

первинної інформації), її апробація (обговорення в колі компетентних осіб) і прийняття остаточного рішення [9, с. 11].

Сіліч І.І. у провадженні за зверненнями громадян виділив такі стадії:

1) стадія ініціації провадження за зверненням громадянина, в ході якої, залежно від виду, формується суб'єктивна позиція громадянина, що набуває свого відображення в конкретному зверненні, а саме те, що це звернення направляється у відповідний орган або до посадової особи, яка може ухвалити рішення щодо нього;

2) стадія розгляду звернення й ухвалення рішення. У ході цього етапу перевіряється компетенція органу, який отримав звернення, з огляду на можливість його розгляду, вживаються всі можливі заходи для перевірки фактів і обставин, викладених у зверненні, дається правова оцінка сформульованої конкретної життєвої ситуації, що, у свою чергу, є основою для остаточних висновків і відповідного рішення у справі;

3) стадія оскарження або опротестування рішення за зверненням громадянина;

4) стадія виконання прийнятого рішення.

При цьому необхідно враховувати низку обставин. По-перше, на стадійність провадження за зверненнями громадян значною мірою впливає вид конкретного звернення. Так, стосовно пропозицій громадян навряд чи виправдано говорити про наявність стадій оскарження або опротестування, а також виконання рішення щодо цього виду звернення, що має рекомендаційний характер. По-друге, стадія оскарження або опротестування у провадженні за заявами або скаргами громадян може не існувати взагалі. Це зумовлено суб'єктивним ставленням громадянина до ухваленого рішення, а також законністю і обґрунтованістю такого рішення [15, с. 91 – 92].

На думку Берідзе М.Н., у провадженні зі звернень громадян в органах прокуратури можна виділяти наступні стадії: порушення справи за пропозицією, заявою або скаргою (залежно від форми подання звернення – реєстрація письмового або заслуховування усного); розгляду та перевірки фактів, що містяться у зверненні; прийняття рішення за пропозицією, заявою або скаргою і виконання прийнятого рішення за зверненням; оскарження прийнятого рішення [12, с. 15].

Як слушно зазначає Сіліч І.І. [15, с. 88], наявність або припущення про наявність порушення конкретних прав породжує суперечку і передбачає можливість звернення до компетентного органа з метою її вирішення. При цьому сторона, що звернулася зі скаргою, не є пасивним спостерігачем процесу вирішення справи. Навпаки, їй надаються певні (часом досить значні) можливості активно впливати на хід розгляду справи, використовувати всі надані законом можливості доведення правоти своїх вимог, обґрунтованості своєї позиції щодо конкретного факту порушення суб'єктивного права або законного інтересу. Не випадково законодавець закріпив можливість для особи, яка подала скаргу, особисто викласти аргументи особі, що перевіряє скаргу, брати участь у перевірці поданої скарги, надавати додаткові матеріали, користуватись послугами адвоката (ст. 18 Закону «Про звернення громадян»). Не викликає сумнівів, що все це свідчить про наявність змагальності процедури вирішення справи. Інша справа, чи достатнім є арсенал правових засобів, наданих законодавцем особі, яка подала скаргу, для забезпечення належного рівня змагальності під час розгляду конкретної справи. Однак не викликає сумнівів, що сам змагальний процес неминує з'являється там, де так чи інакше визнається певна індивідуальність особи, її суб'єктивна свобода [16, с. 26].

Вважаємо, що принцип верховенства права знаходить своє відображення у таких нормах Закону України «Про звернення громадян»:

1) про заборону відмови у прийнятті та розгляді звернень із посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення;

2) про пересилання в термін не більше п'яти днів органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями (незалежно від форм власності), об'єднаннями громадян або посадовими особами звернення, якщо питання, порушені в одержаному ними зверненні, не входять до їх повноважень, до відповідного органу чи посадової особи, про що повідомляється громадянину, який подав звернення;

3) про повернення громадянину звернення у разі, якщо воно не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення органом чи посадовою особою, в термін не більше п'яти днів із відповідними роз'ясненнями;

4) про заборону направляти звернення громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються;

5) про заборону переслідування громадян і членів їх сімей за подання звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності), об'єднань громадян, посадових осіб за критику у зверненні їх діяльності та рішень;

6) про те, що ніхто не може бути примушений до подання власного чи підписання колективного звернення або участі в акціях на підтримку звернень інших осіб чи організацій;

7) про заборону розголошення відомостей, що містяться у зверненнях;

8) про обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності), об'єднань громадян, посадових осіб розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду;

9) про обов'язок органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб, керівників та посадових осіб підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності), об'єднань громадян, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань) об'єктивно і вчасно розглядати звернення, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства та забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань);

10) про доведення рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні) до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення;

11) про безоплатність розгляду звернень громадян;

12) про проведення прийому громадян регулярно у встановлені дні та години, у зручний для них час, за місцем їх роботи і проживання; доведення до відома громадян графіків прийому.

Крім цього, принцип верховенства права знаходить своє відображення і в нормах, які регламентують термін розгляду звернень громадян (на обґрунтовану письмову вимогу термін розгляду може бути скорочено від встановленого ст. 20 Закону України «Про звернення громадян» терміну; звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку). Встановлений законом термін розгляду звернень громадян має бути достатнім для всебічного та об'єктивного вирішення питань, порушених у зверненні, проте суб'єкти, до яких подають звернення, повинні забезпечити якомога швидший розгляд звернень, щоб права особи не порушувалися. А дискреційні повноваження повинні бути використані з метою дотримання гарантованого Конституцією України права на звернення.

Висновки. Отже, не викликає сумнівів, що кількість звернень і коло питань, що зачіпаються у зверненнях громадян, служить досить об'єктивним критерієм для аналізу

процесів, що відбуваються в суспільстві, і є важливим показником якості роботи державних органів і їхніх посадових осіб. Виходячи з цього, великого значення набуває завдання визначення причин і умов, які сприяли конкретним порушенням прав громадян, здійснення заходів, спрямованих на недопустимість повторення подібних фактів [15, с. 93].

Застосування принципу верховенства права вимагає високого рівня правової культури та свідомості, адже його реалізація полягає у керівництві, у першу чергу, «духом», а лише потім – «буквою» закону, в усвідомленні пріоритету загальнолюдських цінностей та ідей гуманістичного (природного) права [10, с. 71].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Административное право России: курс лекций / К.С. Бельский [и др.]; под ред. Н.Ю. Хамановой. – М.: Проспект ТК Велби, 2007. – 704 с.
2. Гражданин, закон и публичная власть / В.И. Васильев, А.А. Гравина, Е.А. Курочкина и др.; Под ред. А.Ф. Ноздрачева и др.; Ин-т зак-ва и сравнит. правоведения при Правительстве РФ. – М.: Норма, 2005. – 368 с.
3. Шемчук В.В. Нагляд органів прокуратури як гарантія забезпечення прав і свобод громадян в сфері адміністративної юрисдикції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.В. Шемчук. – Сімферополь, 2009. – 225 с.
4. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
5. Десятков О. Розгляд звернень громадян / О. Десятков // Вісник прокуратури. – 2003. – № 10 (28). – С. 82 – 84.
6. Міняйло М.П. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на звернення: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / М.П. Міняйло. – Київ, 2011. – 232 с.
7. Нудненко Л.А. Новый закон об обращениях граждан: достоинства и недостатки / Л.А. Нудненко, Н.Ю. Хаманова // Государство и право. – 2007. – № 3. – С. 5-12.
8. Новиков А.В. Обращения граждан (административно-процедурные правовые аспекты): дисс. ... кандидата юрид. наук: 12.00.14 / А.В. Новиков. – Воронеж, 2006. – 239 с.
9. Тарануха В.П. Звернення громадян як засіб забезпечення законності в діяльності місцевих органів виконавчої влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.П. Тарануха. – Ірпінь, 2003. – 20 с.
10. Грибок І.О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.О. Грибок. – К., 2006. – 220 с.
11. Авер'янов В.Б. Коментар до Конституції України / В.Б. Авер'янов [та ін.]; Інститут законодавства Верховної Ради України. – 2-е вид., випр. й доп. – К.: [Б. в.], 1998. – 410 с.
12. Берідзе М.Н. Адміністративно-правові засади провадження із звернень громадян в органах прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.Н. Берідзе. – Х., 2005. – 227 с.
13. Ковальчук І.С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / І.С. Ковальчук. – Одеса, 2008. – 20 с.
14. Шевченко Є.О. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства про звернення громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Є.О. Шевченко. – Харків, 2008. – 19 с.
15. Сіліч І.І. Гарантії забезпечення прав і свобод громадян в адміністративному процесі: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / І.І. Сіліч. – Х., 2008. – 197 с.
16. Смирнов А.В. Состязательный процесс. / А.В. Смирнов. – С-Пб.: Альфа, 2001. – 320 с.

УДК 342.951:351.82

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУДОВИХ ОРГАНІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ

ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE JUDICIARY INTERACTIONS WITH THE PUBLIC

Белінська Я.Ю.,
аспірант

Міжрегіональної Академії управління персоналом

Стаття присвячена з'ясуванню сутності та значення взаємодії судових органів із громадськістю. У дослідженні проаналізовано законодавство із цього питання та наукова література, що дозволило визначити завдання та напрямки такої взаємодії. Зроблено висновок щодо необхідності створення ефективної системи взаємодії судів із громадськістю як умови подолання кризи довіри суспільства до судових органів.

Ключові слова: взаємодія, судові органи, громадськість, принцип відкритості, доступ до судових рішень.

Статья посвящена выяснению сущности и значения взаимодействия судебных органов с общественностью. В исследовании проанализировано законодательство по этому вопросу, определены задачи и направления такого взаимодействия. Сделан вывод о необходимости создания эффективной системы взаимодействия судов с общественностью как условия преодоления кризиса доверия общества к судебным органам.

Ключевые слова: взаимодействие, судебные органы, общественность, принцип открытости, доступ к судебным решениям.

The article is devoted to clarify the nature and significance of the judiciary interactions with the public. In the study analyzed the legislation on this issue, define the tasks and directions of such interaction. The conclusion is made about the need to establish an effective system of interaction with the public courts as a condition for overcoming the crisis of public confidence in the judiciary.

Key words: interaction, judiciary, public, principle of openness, access to judicial decisions.